

Generelt om laget og om arbeidet med innspillinga.

Spelemannslaget De frilynde har rundet 30 år og vil gjerne feire begivenheten med å dele vår interesse med flere. Det skjedde nok veldig mye interessant på folkemusikk- og folkedansfronten i Akershus på begynnelsen av 1980-tallet, og dette må ha inspirert pionerene i laget til å starte opp. Ennå har vi gleden av å ha med oss tre av de som var med på oppstarten. Det er Oskar Fevåg, Helge Slyngstad og Bjørn Sæves. Sissel Berge kom også med tidlig.

I dag har vi en aktiv kjerne på 10-15 medlemmer. Medlemmene bor stort sett i Oslo og i Follo, men mange kommer opprinnelig fra andre steder i Sør-Norge. Øvelsene foregår vekselvis på Ski og i Drøbak.

Litt av filosofien med å spille inn plate, er å “teste oss selv” med visse mellomrom. Det er god læring i å ta for seg et begrenset antall melodier som vi arbeider spesielt med i en periode. Til dette har vi denne gangen hatt strålende hjelp av Elise Tegnér gjennom hele innøvings- og opptaksperioden. Elise er student ved folkemusikkstudiet på Musikkhøgskolen i Oslo. Vi vil samtidig rette en takk til Buskerud Folkemusikksenteret på Prestfoss i Sigdal for to flotte helgeopphold i løpet av vinteren, arbeid med opptak og redigering av disse fram til mastring.

Vi har hovedvekt på lokalt stoff, men også materiale fra andre kanter av landet og komposisjoner og arrangementer av egne medlemmer. De fleste utøvere med noen år på nakken har opplevd “Oddvar Nygård-perioden” og Børt Erik Thoresen sine fjernsynsprogram “Gammeldans med noå attåt”. Dette har sikkert også satt sitt preg på vår spillestil, men vi prøver kontinuerlig å lære fra de lokale kildene.

Det er særlig to kilder som har hatt mye å si for De frilyndes tradisjonsforankring i Follo-musikken de siste åra. Det er Norskaugfamilien bosatt i Vestby og Kroer, og det er stoff etter Christian Mærli i Enebakk.

Materiale etter Norskaugfamilien:

Norskaugstoffet er henta fra heftet “Seksten danser” med musikk i tradisjon etter Norskaugfamilien. Heftet er utgitt av Ivar Stranger i 1982. I tillegg har vi gått gjennom lydopptak med innspillinger og intervju av- og med Arne Norskaug. Olav Sæta gjorde mange av disse intervjuene og lydopptakene på 1980-tallet i samarbeid med Akershus musikkråd og Akershus fylkesbibliotek. Arne Norskaug var i en årrekke musikalsk leder for De frilynde og de eldste medlemmene husker ham godt.

Arne Nordskaug spilte både fele og trekkspill. Spillestilen hans kan karakteriseres som fengende, røft og med bra driv, hvor det rytmiske og dansesvinget er i sentrum. Han varierte mye, ikke bare med strøk og ornamentikk, men også melodisk.

Han hadde et bredt repertoar som inneholdt blant annet nyere avansert trekkspillmusikk, dansemusikk fra både England, Frankrike, Danmark og Sverige og tradisjonell runddansmusikk i tillegg til de gamle dansene han hadde etter faren Anton Nordskaug, og som finnes i heftet «Seksten danser».

Akershus Fylkesmuseum skriver om tradisjonsmusikk fra Enebakk:

“Christen Mæli, født 1834, hørte til i den militære tradisjon; klarinetten var hans instrument. Han var en populær spillemann og spilte både i bryllupsopptog og til dans. Sønnen, Christian Mærli (han skrev navnet med -r-), født 1881, lærte av faren og tok over etter han. Christian spilte også fele. Denne fela og noteboka hans befinner seg nå på Enebakk bygdetun.”

De frilynde har hatt god hjelp av Tonje Lien Barkenæs, Mats Johansson og Elise Tegnér til å gå gjennom gamle opptak med Christian Mærli, tolket dem og festet resultatet på noter. Oppgaven deres var en stor utfordring, fordi Christian da var en gammel mann og sikkert ikke hadde spilt særlig mye de siste åra. Det er derfor en del tolking i vår gjengivelse. Det som er mest interessant med Mærlis spill, er at han til tross for høy alder kommuniserer en særegen rytmisk stil.

*****

Disse 16 har vært med på innspillingen:

Per Midtgård (fele)
Mary Seim (fele)
Elin Forsberg (fele)
Hilde Tannum (fele)
Wendy Grant (fele)
Hermann Arvesen (fele)
Bjørn Sæves (fele)
Sissel Berge (fele)
Elise Tegnér (fele)
Nils Seland (fele)
Tanja Wilhelmsen (bratsj)
Lene Meum (gitar)
Sigurd Gjerde (kontrabass)
Bjørn Elgstøen (trekkspill)
Vegard Hedenstad (trekkspill)
Egil Hammermo (trekkspill)

Innhold:

1) Møllerens brudevals Komponist Ola Ellingsen Dahlen, Vikersund	Den mest populære dansemusikken i Vikersund omkring forrige århundreskifte var uten tvil den såkalte Møllemusikken. Mølleren personlig, Ola Ellingsen Dahlen var opprinnelig fra Sokna., men flyttet til Vikersund i ca 1875. Han tok senere navnet Ola Borgen. Han døde i 1915. (Opplysningene er hentet fra "Toner fra Modum" 2. opplag side 62 utgitt i 2000)
2) Masurka etter Christian Mærli Arr: Mats Johansson	Denne masurkaen har vært spilt av mange i Follo. Ifølge Arne Nordskaug er den komponert av Hans Myhre fra Ringebu i Gudbrandsdalen, trolig på slutten av 1800-tallet. Nordskaug lærte den av spelemannen Arne Austli på Kambo i Moss som opprinnelig var fra Gausdal, men også Dal-musikken og Christian Mærli brukte denne. De frilynde spiller den her i form etter- og inspirert av opptak med Christian Mærli.
3) Springdans Nordskaug Arr. Elise Tegnér	De frilynde har her prøvd å etterligne Arne Nordskaug slik han spiller den på et arkivopptak. Nordskaug hadde der en huggende, rytmisk og distinkt spillestil, og med ganske jevn takt. Slåtten har en treklangsbasert melodi som tyder på at den er av nyere type, kanskje kommet som en del av masurka-bølgen i siste halvdel av 1800-tallet.
4) Galopp Etter Christian Mærli	Element fra denne galoppen finnes i annet materiale fra Enebakk - i en slått som går under navnet "Sirissen" spilt av Enebakk Spellemannslag.
5) Den brente kaffekannen Av Egil Hammermo	Egil Hammermo har spilt trekkspill i laget i mange år. Han komponerte denne reinlenderen under Landsfestivalen i Gammaldansmusikk på Nordfjordeid i 2010 etter at romkameraten hadde satt Egils termokanne av plast på komfyren, skrudd på strømmen og reist på butikken for å handle.
6) Den friske kaffekannen Av Egil Hammermo	Egil fikk omsider en erstatning for den ødelagte termokanna si, og da ble det en vals av det.
7) Polsslått Etter Christian Mærli	Dette er en eldre formelbasert melodi i motsetning til springdansen etter Nordskaug. Slik Christian Mærli spiller den på opptak går antall taktslag ikke opp i tre, kalt taktbrudd, og han tramper på alle tre slag. Han har dessuten mye framdrift og like mye tyngde på alle slag. Det kan se ut som om taktbrudd også forekommer andre steder i Akershus, blant annet i en springdans Erlend Kløfta på Romerike hadde etter Ole Bergerseter.
8) Springar Etter Christian Mærli	Nok en slått etter Mærli. Begrepene Pols og springdans ble brukt om hverandre. På opptaket spiller han også en variant av slåtten som har likhetstrekk med den kjente rørospolsen "I bryllupsgården" i form etter Einar Galåen.
9) Den melankolske valsen I form etter Christian Mærli. Arr. Mats Johansson	Original vals med ulikt antall takter i vekene. Dette er veldig vanlig i distrikt/spellemannsmiljøer der nyere musikk (runddans) har vært brukt samtidig med eldre slåttespill. Eksempler på slike områder er Hardanger, Telemark og kystområdene på Agder.
10) "Grunnlaget" eller	Terje Foshaug, Målselv skriver om slåtten:

<p>“Svein sin - “</p> <p>Reinlender av Svein Nymo:</p> <p>Arr: Dag Vårdal forteller at det har blitt til i spelemannsmiljøet i Lofoten, sannsynligvis i Vestvågøy spelemannslag på 1970-tallet.</p> <p>Modifisering ved: Stein Magne Eggen</p>	<p>“Ringlenderen er komponert av Svein Nymo (f.1953) fra Målselv i Troms - sønn av Johan Nymo (1908-1997).</p> <p>Mange vil hevde at slåttan har et nord-finsk preg, og det er nok noe i det. Jeg har hørt slåtter som er i nærheten, men slik er det jo ofte. Slåtten er mye brukt i Nord-Norge, og kan vel defineres som en typisk "allspell-slått" når nordnorske spellemenn møtes.</p> <p>I 1996 ga Folkemusikksentret i Målselv ut en CD som vi kalte "Målselv - Tradisjonsmusikk og lyrikk". Dette var nyinnspillinger med Målselv Spelmannslag. Gruppen Mur & Doll spilte da inn denne ringlenderen på CD-en. Svein døpte slåttan for “Grunnlaget” under innspillinga, så den går under det navnet i noen sammenhenger. Her i Målselv har vi oftest bare kalt den "Svein sin".</p>
<p>11) Ferdameinn´</p> <p>Arrangement av Stein Magne Eggen</p>	<p>Tradisjonell masurka fra Ottadalen i Gudbrandsdalen.</p>
<p>12) Irsk vals</p> <p>Navn: Fanny Power</p> <p>Komponist: Turloch O'Carolan (1670-1738)..</p> <p>Det finst også tekst til denne melodien. Teksten er av W. B.Yeats.</p> <p>Arr. Hilde Tannum</p>	<p>Fanny (Frances) Power var Carolans trofaste støttespiller, og datter og arving til David og Elizabeth Power av Coorheen, Loughrea. Hun giftet seg med Richard Trench av Co. Galway i 1732. Melodien ble komponert til deres bryllup.</p>
<p>13) Springdans (Finnskogspols) etter Johan Tajet, Elverum. Den går også som Elverumspols.</p> <p>Arr.: Thomas Westling</p>	<p>Polsdansen fra Finnskogen, grensetraktene sørøst i Hedmark og vest i Värmland i Sverige, med den korte treeren har blitt svært populær blant dansere og spellemenn de siste årene.</p> <p>Johan Tajet var født i 1858 i Hernes, Elverum. Einar Øvergaard gjorde flere oppteigninger av han, men han skrev også ned en del slåtter selv.</p> <p>Martin Soot fra Romerike i Akershus fortalte at de pleide å gå rundt på gulvet mellom springdansene, og det er fortsatt vanlig noen steder i Østerdalen, ofte med dette “mellomspillet”.</p>
<p>14) Springdans (Finnskogspols) etter Gustav Kåterud.</p>	<p>“Gustav Kåterud (1882-1941) fra Våler var en spelemann og sanger med en alderdommelig og særpreget stil. Han ble innspilt av NRK i 1939 og 1940. Sin speltradisjon hadde han fra faren Oluf Kåterud og Ola Steffensen Granlund, en eldre bror av den berømte Steffens-Henrik fra Hof Finnskog” (Fra tekstheftet til plata “24 polsdanser fra Finnskogen”)</p>
<p>15) Reinlender etter A. Nordskaug</p>	<p>Slåtten er henta fra heftet Seksten danser utgitt av Ivar</p>

	<p>Stranger i 1982, der den har nr. 4. og er i form etter Anton Nordskaug.</p> <p>Arne Nordskaug brukte den bl.a. veldig mye når han spilte til dans for Springar'n. Da danset de ofte Hokksund-reinlender til.</p>
<p>16) Ashokan Farewell</p> <p>Komponert av amerikaneren Jay Hungar</p> <p>Arr. Hilde Tannum</p>	<p>Komponisten forteller: ”Mot slutten av den tredje sommeren på Ashokan dansecamp følte jeg meg litt trist, og jeg følte det var vanskelig å dra tilbake til det vi kaller ’den ekte verden.’ Jeg savnet virkelig disse menneskene - og gleden ved å ha musikk og dans som en daglig del av livet mitt. Dansecampen er en egen verden, skilt fra resten av livet. Og hver sommer når dette tar slutt vet du ikke om det skal skje igjen. Så en morgen tok jeg opp fela mi og begynte å spille den vemodigste låten jeg kunne få til - som mitt farvel til sommeren.”</p> <p>Ashokan Farewell er avskjedsmelodien som blir spilt på slutten av denne musikk- og dansecampen som ledes av Jay Unger og Molly Mason, og den vekker levende minner for mange som har fått dele Ashokan-opplevelsen</p>